

DE VERZORGING EN KWEЕК IN GEVANGENSCHAP VAN DE LUIPAARDSLANG, *ELAPHE SITULA*

Door: Kevin J. Hingley, 22 Busheyfields Road, Dudley, West Midlands, DY1 2LP, Engeland.

Vertaling uit het Engels: Jan van Duinen.

Inhoud: Inleiding - Kweek - Algemene opmerkingen - Referenties.

* * *

INLEIDING

De luipaardslang *Elaphe situla* is een kleine soort rattenslang maar toch een gezochte en aantrekkelijke soort. De meeste volwassen slangen bereiken gemiddeld 90 cm tot één meter lengte, de vrouwen zijn vaak iets langer dan de mannen en wat zwaarder gebouwd. Twee grondvormen treden op: gevlekt en gestreept. Afhankelijk van de ouders die voor het kweekprogramma gebruikt werden, kunnen beide vormen optreden in één enkel broedsel.

In juni 1989 verkreeg ik mijn kweekgroep *Elaphe situla*. Ze werden me gegeven door Achilles Dimitropoulos, van de afdeling herpetologie van het Goulandris natuur-historisch museum van Kifissia, dicht bij Athene in Griekenland. Deze groep slangen bestond uit één volwassen vrouw (gevekt) en twee volwassen mannen (gestreept), plus een pas uitgekomen man (ook gestreept).

Op het moment dat ik deze slangen kreeg, was ik net midden in de bouw van nieuwe terraria. Het duurde verschillende weken, voordat ik de aandacht aan de dieren kon geven die ze op dat moment nodig hadden. Toen de terraria klaar waren, maakte ik de fout deze slangen bij een voor hen te hoge temperatuur (28 tot 30°C) te houden. Het kostte me wat tijd om uit te vinden waarom ze slechts af en toe wilden eten. De jonge luipaardslang was niet zo erg aangedaan. In september ontsnapte de grootste van de twee mannen en die heb ik nooit meer terug gezien.

In oktober zagen de overgebleven man en het vrouwtje er wel dun uit. Ik had de temperatuur in hun terraria aangepast en die naar beneden gebracht tot 22-25°C. Althans het vrouwtje begon iets vaker te eten. Ik ontdekte ook, dat de afmetingen van de muizen die je de volwassen luipaardslangen aanbiedt heel belangrijk is. De prooien zijn vlug te groot of te klein en ze worden er vaak bang voor. De volwassen man weigerde nog steeds te eten. Het meehelpen en dwangvoeren ging niet, want even nadat dit gedaan was gooide hij de muis er weer uit. In plaats daarvan begon ik hem te voeren met jonge ratten, fijngemaakt in een 'pinky pomp'-spuitje. Op deze manier hield hij het voer binnen. Ik verhoogde zijn lichaamsgewicht genoeg om hem verscheidene maanden in winterslaap te laten gaan. Het vrouwtje en het jonge mannetje deed ik ook in winterslaap.

Het volgende voorjaar (1990) kwamen de slangen uit de winterslaap en begonnen zeer tot mijn opluchting allemaal vrijwillig te eten. Nadat ze verscheidene weken later waren verveld, plaatste ik de volwassen slangen bij elkaar. Ik vermoed dat ze op een bepaald moment paarden, maar het vrouwtje werd niet zwanger en er werden geen eieren gelegd.

Nadat ik ontdekt had, dat de volwassen slangen een voorkeur hebben voor temperaturen van 22 tot 25°C, werden ze in kleine gescheiden terraria gehouden. Op krantepapier en met een kartonnen koker en een grote platte lei die op de koker rust om nog een tweede schuilplaats te verschaffen en een kleine schotel water. Beiden accepteren kleine, net behaarde muizen van twee tot drie weken oud en de jonge man begon steeds grotere prooien te eten naarmate hijzelf groeide. Hij werd op dezelfde manier verzorgd als het volwassen paar, maar in een beetje kleinere kooi.

Tegen het einde van juli begonnen de volwassen dieren weer nu en dan te eten en dit ging door tot eind september. Dit is een trekje van mijn luipaardslangen dat zich ieder jaar op ongeveer dezelfde tijd voordoet. Echter, in oktober eten ze gewoonlijk weer behoorlijk regelmatig voordat ze in winterslaap gaan.

KWEEK

Mijn eerste succesvolle kweek van *Elaphe situla* kwam in 1991. Vanaf dat moment heb ik er elk jaar mee gekweekt. De eerste keer kwamen de dieren in maart uit de winterslaap, begonnen binnen een paar dagen te eten en daarna te vervellen. In begin april waren ze verveld en werden bij elkaar geplaatst, waarbij ik altijd de man bij het vrouwtje in de kooi plaats. De enige paring die ik waarnam vond plaats op 6 april 1991, maar er vonden haast zeker andere paringen plaats.

Het vrouwtje ging door met het eten van één of twee kleine muizen per week tot midden mei. Tegen deze tijd ging ze de vervellingsperiode voor het eierleggen in. Het was duidelijk dat ze zwanger was. Ze vervelde op 28-5-1991 en werd toen erg rusteloos. Een bakje met vochtig veenmos bood ik haar aan. Ze legde tenslotte drie eieren op 9-6-1991, 65 dagen nadat ik haar had zien paren. Twee van de eieren waren erg groot, maar het derde was aanzienlijk kleiner.

De eieren werden uitgebroed bij 18°C op vochtig veenmos in een plastic bak van 2 liter. Het grootste ei bleek na verscheidene weken onbevrucht te zijn. De andere twee bleven de hele broedtijd goed. Na 60 dagen kwam het kleine ei uit op 7-8-1991 en leverde een gestreept vrouwtje van ongeveer 25 cm lengte op. Het andere, grotere ei kwam de volgende dag uit en leverde een gevlekt vrouwtje van ongeveer 30 cm lengte op.

De twee jongen werden in aparte dozen geplaatst en op 25°C gehouden. Na de vervelling begon alleen het grotere jong te eten. Het kleinere, gestreepte jong moest tenslotte gedurende verscheidene weken geholpen worden bij het eten van naakte muisjes, totdat het tenslotte op eigen initiatief begon te eten. Het pasgeboren gevlekte vrouwtje hield ik voor mijn kweekprogramma. Het gestreepte exemplaar werd aan een andere slangenhouder gegeven. In ruil voor een paar jonge *Elaphe scalaris* die hij mij het jaar ervoor had gegeven. Jammer genoeg ontdekte deze slangenhouder enkele maanden later het gestreepte jong dood in zijn waterbak, klaarblijkelijk verdronken.

Door er rekening mee te houden dat de temperatuur waaraan de slangen worden blootgesteld niet te hoog wordt en door muizen van een geschikte grootte aan te bieden, had ik vanaf dit moment geen enkel probleem meer bij het voeren van mijn exemplaren.

In 1992 kweekte het oudere volwassen paar opnieuw. Het vrouwtje legde drie eieren die allemaal uitkwamen na 62 tot 63 dagen bij een broedtemperatuur van 28°C. Dat jaar waren de jongen allemaal van de gestreepte vorm en waren het alle drie mannen. Ik hield ze geen van alle zelf. In 1993 kweekte hetzelfde paar succesvol en produceerde twee jongen van de gevlekte vorm, van elke sekse één. Het jongere paar (een wildvang jonge man van 1989 en een in gevangenschap gekweekte vrouw van 1991) paarde eveneens, maar hier kwam niets van.

In 1994 paarden beide paren weer, maar mijn oudere vrouw produceerde drie onbevuchte eieren. Ik verdenk haar normale partner, de oudere man ervan, dat hij de oorzaak hiervan is, omdat ik in 1993 en 1994 de jongere man bij het oudere paar moest zetten om de oudere man aan te sporen tot hofmakerij en paren met de oudere vrouw. Nadat hij eerst de jongere man had nagejaagd en gebeten (die ik daarna verwijderde), paarde de oudere man vervolgens met de oudere vrouw.

Gelukkig kweekte het jongere paar in 1994 met succes. Er werden drie bevruchte eieren gelegd door dit vrouwtje. Alle drie de eieren kwamen uit. De uitgekomen jongen waren twee gevlekte mannetjes die er perfect uitzagen. Verder één ernstig gedefformeerd gestreept jong dat spoedig na de geboorte overleed en niet werd gesekst.

In 1995 zal ik alleen het jongere mannetje gebruiken bij beide vrouwtjes. Wanneer het oudere vrouwtje bevruchte eieren en gezonde jongen produceert, denk ik, dat ik het oudere mannetje als afgeschreven moet beschouwen voor wat betreft het kweken en zal ik op zoek moet gaan naar een ander, jonger mannetje.

ALGEMENE OPMERKINGEN

Er schijnen niet veel mensen te zijn die *Elaphe situla* verzorgen en vooral weinig van wie de exemplaren elk jaar kweken. In aanmerking genomen dat bepaalde wilde populaties van deze soort afnemen (Tkachev, 1993) is het uiterst belangrijk, dat de verzorgers van luipaardslangen zich tot het uiterste inspannen om jaarlijkse kweksuccessen aan te moedigen.

Foto 1: *Elaphe situla*. Volwassen vrouw, gevlekte vorm uit Griekenland.
Adult female, spotted morph from Greece.
Foto: Kevin J. Hingley.

Foto 2: *Elaphe situla*. In gevangenschap geboren jong, gestreepte vorm. Ouderdieren waren gevlekte vrouw en gestreepte man uit Griekenland. Captive bred baby, striped morph. Parents; spotted female and striped male from Greece. Foto: Kevin J. Hingley.

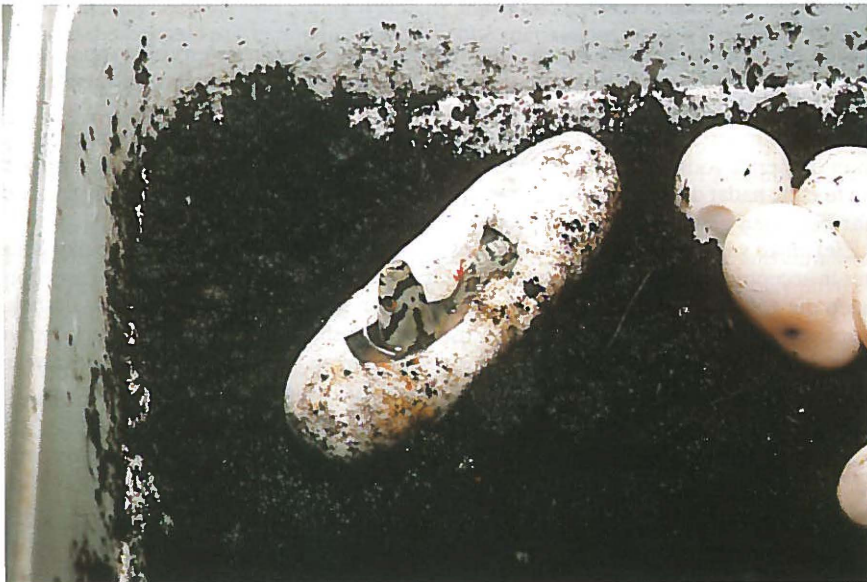

Foto 3: Een langwerpige ei karakteristiek voor *Elaphe situla* waaruit een gevlekt jong tevoorschijn komt. A typical elongated egg of *Elaphe situla* containing a spotted baby before hatching fully. Foto: Kevin J. Hingley.

Voor wat de exemplaren betreft waar ik tot nog toe mee heb gewerkt, zou blijken dat het mogelijk is elk jaar met ze te kweken. Vooropgesteld dat ze om mee te beginnen redelijk gezond zijn en dat deze slangen verzorgd worden op een redelijke temperatuur (22 tot 25°C) en dat ze voor hen geschikte prooien krijgen aangeboden. Natuurlijk, in gevangenschap gekweekte exemplaren geven waarschijnlijk minder problemen. Het is beter om deze te kopen dan om aan te moedigen vooral op grote schaal wildvangdieren te gaan verzamelen. In de laatste paar jaar heb ik opgemerkt, dat steeds minder luipaardslangen van welk slag dan ook te zien zijn op de Slangendag in Utrecht. Dit heb ik ontdekt, omdat ik enkele in Holland moest kopen, ten einde voldoende nakweek *Elaphe situla* te hebben voor mensen in Engeland, die me gevraagd hebben om ze te voorzien van deze slangen. Op Engelse verkopen van reptielen worden er zelden of nooit luipaardslangen te koop aangeboden. Licht voor wat betreft het kweken in gevangenschap van deze soort het probleem hier eerder bij de verzorger dan bij de slangen die gehouden worden? Mijn adviezen zijn om elke volwassen luipaardslang individueel te huisvesten in een klein terrarium van ongeveer 30x20x20 cm. Ze te houden op 22 tot 25°C van maart tot november. Ze in winterslaap te laten tussen november en maart bij een temperatuur van 10°C. Neem deze slangen niet vaak in de hand, want ze zijn erg nerveus. En naar mijn ervaring kunnen ze het best met rust gelaten worden, totdat het noodzakelijk is ze in de hand te nemen (om bijvoorbeeld de kooi schoon te maken). Voorzie ze altijd van iets om in of onder weg te kruipen, een kartonnen rolletje met een platte lei die erbovenop rust verschaft gelijk twee schuilplaatsen. Zorg er altijd voor dat ze schoon water hebben.

Je kunt altijd zien als een luipaardslang te warm is. Omdat hij dan gewoonlijk voedsel weigert en in de waterbak gaat liggen om af te koelen. Deze slangen gaan ook in het water als ze last van mij hebben, om deze parasiet te verdrinken. Als luipaardslangen veel tijd in de waterbak doorbrengen en weigeren om te eten, is de kans aanwezig dat de temperaturen te hoog zijn, of als de temperatuur oké is en ze eten wel, dan hebben ze waarschijnlijk een mijtinfectie.

Mijn exemplaren worden regelmatig ongeregelde eters (vrouwen) of stoppen geheel met eten (mannen) tegen het einde van juli tot en met september. Ik maak me er geen zorgen meer over en verzeker me ervan dat ze elke week eten (behalve wanneer ze vervellen) vanaf het moment dat ze uit de winterslaap komen tot deze zomerse vastenperiode en dan in de herfst voorafgaand aan de volgende winterslaap. Zwangere vrouwen weigeren vaak te eten, nadat de laatste vervelling voorafgaand aan de eiafzetting heeft plaatsgevonden, maar beginnen gewoonlijk na het eierleggen weer vanzelf te eten.

Ziekelijke wildvangdieren die niet zelf willen eten blijken voedsel uit een 'pinky pomp' beter te accepteren dan klein heel voedsel dat in de mond of keel wordt geduwd. Pasgeboren jongen die zelf geen voedsel willen opnemen zullen gewoonlijk voedsel dat in de bek is gelegd accepteren. Jongen van de luipaardslang zijn behoorlijk groot en vaak zijn ze twee weken oud voordat ze hun eerste maal accepteren. Dus als je met deze soort kweekt, wordt dan niet te snel bang als ze niet onmiddellijk voedsel accepteren.

REFERENTIE

Tkachev, D., 1993. Verspreiding en biologie van *Elaphe situla* op het schiereiland De Krim, aantekeningen over het houden in het terrarium. *Litteratura Serpantium*, Vol.13, No.4, augustus 1993, blz 135-137.